

שעור מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א שבת ויגש ע"ב:

בדין מילה בשבת, האם שבת הותרה אצל מילה או דחיה אצל מילה

[א] במשנה במסכת נדרים [סוף פ"ג דף לא:]: נאמר "רבי יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את שבת החמורה", וביומא [סוף פרק ח' דף פה:]: דנה הגמ' מניין ילפי' שפיקו"נ דוחה את השבת, ומביאה הגמ' "נענה ר"א ואמר ומה מילה שהיא אחד מרמ"ח אברים שבאדם דוחה את השבת ק"ו לכל גופו שדוחה את השבת", ופירש"י "ומה מילה שהיא תיקון אחד מאבריו של אדם דוחה את השבת וכו'".

וביאור הדבר, שהטעם שמצות מילה [בזמנה] דוחה את השבת הוא כדי שהילד לא ישאר ערל [שזהו חסרון בן] עד לאחר השבת.¹

[ב] ויש להסתפק האם מילה הותרה אצל שבת או דחיה, ונ"מ ביו"ט שני בא"י וישנו שם מוהל מבני חו"ל האם מותר לו למול, שאם מילה הותרה בשבת וי"ט מותר לו למול, אולם אם שבת וי"ט דחיים מפני מילה אסור לו למול כל שיש מוהל מבני א"י שיכול למול. וכעין זה יש לדון במילה ביו"ט שני בחו"ל ויש שם מוהל בן א"י, שאם מילה הותרה אין צריך שדוקא הוא ימול, אולם אם מילה דחיה לכאורה צריך שדוקא הוא ימול ולא מוהל בן חו"ל. [וכמו שאמרנו בגמ' יומא ו' לענין טומאה בציבור, דאם טומאה הותרה בציבור א"צ לחזור אחר כהנים טהורים, אולם אם טומאה דחיה בציבור צריך לחזור אחר כהנים טהורים].²

[ג] והנה ביו"ד סו"ס רס"ו כתב השו"ע דבמילה בשבת ימול א' ולא ימולו ב' [זה יחתוך וזה יפרע], והרמ"א פליג והתיר למול ע"י שנים, והוכחתו מדין עבודה בביהמ"ק בשבת שהיתה נעשית ע"י כמה כהנים וה"נ לענין מילה.

ובביאור הגר"א שם השיג על דברי הרמ"א וכתב שאין ראיה מעבודה למילה, שעבודה הותרה אצל שבת וכדאמרנו בגמ' יומא, משא"כ מילה דחיה היא אצל שבת, והוכיח הגר"א שמילה דחיה דהרי למדו פיקו"נ ממילה וע"כ גדריהם שוים, ולענין פיקו"נ נראה מלשון הרמב"ם [ריש פ"ב משבת] שדחיה שבת אצל פיקו"נ, והוכיח כן עוד מהא דאסור ריבוי בשיעורים בשבת [כדאייתא במנחות דף ס"ד].

ואמנם הרמ"א בשו"ת סי' ע"ו נקט ששבת הותרה אצל פיקו"נ ומילה, [והוכיח כן מהא דכתב הרמב"ם שם הל' ב' ששבת אצל חולה שיש בו סכנה היא כחול לכל הדברים שהוא צריך]. ונראה א"כ שהנידון הנ"ל תלי במחלו' הרמ"א והגר"א, שלרמ"א שרי לבן חו"ל ביו"ט שני למול בא"י וכן א"צ למול בחו"ל ביו"ט שני ע"י בן א"י אפי' אם הוא ממילא נמצא שם, ולהגר"א אסור לבן חו"ל למול ביו"ט שני בא"י, וכשמוהל בן א"י נמצא בחו"ל ביו"ט שני לכאורה צריך למול דוקא על ידו.

¹ וכעין זה איתא במדרש ריש פר' תזריע, שהשיב ר"ע לטורונסורפוס, שכשם שהקב"ה ברא את החיטים כשאנינם מתוקנות לאכילה והטיל על בנ"א לתקנם, כן הוא במצות מילה שהילד נולד חסר וציוה הקב"ה על הוריו לתקנו כדי לצרף ישראל במצוות.

² ואמנם שם ביומא לחד לישנא אמרינן דאי איכא בהאי בית אב טהורים יעבדו הם אפ"ל למ"ד טומאה הותרה בציבור, וא"כ י"ל דאם בקל אפשר לעשות ע"י מוהל בן א"י לכו"ע צריך שהוא יעשה, וכן ראיתי שכתב בשו"ת נחפה בכסף [סי' ה']. אולם לכאורה נראה שדוקא שם אמר' הכי משום הידור מצוה, א"נ שכל שיש טהורים בהאי בית אב אין כאן צורך להיתר הטומאה, וה"ז כחולה שיש לו מה לאכול דלכו"ע אסור לשחוט עבורו, ואף למ"ד פיקו"נ היתר הוא, דהרי אין כאן כלל צורך פיקו"נ, משא"כ בנידון דידן הרי ודאי יש מילה לפננו.

³ כדי שתדחה השבת ע"י מי שעושה מצוה שלימה ולא חלק ממצוה, כ"ה בב"י. [העיר בני הב' ברוך נ"ו דהלא כפי מה שנתבאר לעיל מדברי הגמ' [שדימתה מילה לפיקו"נ] מה שמילה דוחה את השבת הוא מחמת התוצאה שהבן מהול, וא"כ מה איכפת לן אם המוהל מקיים מצוה שלימה או לא, וי"ל].

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ד] ואמנם נראה שמחלוקת הרמ"א והגר"א תלויה באשלי רברכי וכבר נחלקו בה הראשונים, דהנה הר"ן בביצה פרק ב' [ט: בדפי הרי"ף] כתב בביאור הדבר מדוע ביו"ט שרי ריבוי בשיעורים ובפיקו"נ בשבת אסור, שהטעם הוא ששבת דחיה אצל פיקו"נ ואילו יו"ט הותר לגבי מלאכת אוכ"נ.

ומאידך הרא"ש ביומא פרק ח' [סי' י"ד] כתב בשם המהר"ם מרוטנבורג שכשצריך להאכיל את החולה בשבת ויש נבילה מוכנה לפנינו יש לשחוט ולהאכילו בשר כשר, ששבת הותרה לגבי פיקו"נ [משא"כ איסור נבילה שהוא איסור חפצא].
ונמצא א"כ שמחלו' הרמ"א והגר"א היא מחלו' המהר"ם והר"ן, דלמהר"ם פיקו"נ [ומילה] מתירים את השבת⁴ ולר"ן דוחים. [אלא שבדעת הרמב"ם נחלקו כמאן ס"ל].

ו] והנה בטור יו"ד סי' רס"ו הביא בשם הראב"ה שאסור לאב למול את בנו בשבת, וביאר בתרוה"ד [סי' רס"ה] שטעמו דס"ל דמה שמילה בשבת היא חילול שבת דאו' ואין זה כמקלקל בחבורה, אינו משום תיקון המצוה, אלא משום הא דבנו נעשה שלם [והינו ככל האנשים], ולגבי האב הוא תיקון, משא"כ אחר המל אינו מחלל שבת מדאו' אלא מדרבנן. וכתב בתרוה"ד דמה שלא נהגו לחוש לדבריו, הוא משום דסבירא לן דהתיקון דמילה הוא תיקון המצוה, וא"כ בין אצל האב בין אצל אחר הוא חילול שבת דאו', א"נ משום דסבירא לן דמקלקל בחבורה חייב, עי"ש.

ומוכח עכ"פ מדברי הראב"ה והתרוה"ד דס"ל דשבת דחיה הינה אצל מילה [ולכן אם אצל אחר הוא חילול מדרבנן חייבים לעשות על ידו], דאם שבת הותרה אצל מילה מה בכך שאצל האב הוא איסור תורה ואצל אחר דרבנן, הלא שבת הותרה לכך.

ז] ואולם צ"ע בדברי הרמ"א דבאו"ח סי' שכ"ח פסק לגבי פיקו"נ שאם אפשר לעשות בלי איחור ע"י גוי יש לעשות ע"י גוי, והיינו כמאן דס"ל דחיה, ולכאו' סותר לדבריו הנ"ל, וצ"ב.

ח] ובישוב שיטת המהר"ם מקושית הגר"א [מדוע א"כ ריבוי בשיעורים נאסר בשבת], נראה שכל הראיה היא רק לשיטת הר"ן דריבוי בשיעורים אסור מה"ת, אולם למש"כ התוס' בגיטין ח: שרק מדרבנן אסור ריבוי בשיעורים ל"ק, [ולכאו' אדרבה מדשרי מה"ת ריבוי בשיעורים משמע קצת ששבת הותרה אצל פיקו"נ], והא דלא גזרו ביו"ט שמא מחמת ביטול שמחת יו"ט, [עיי"ש בר"ן שהזכיר סברא זו].

ט] ואמנם יש לדון דכל הנידון הוא לענין שבת אבל ביי"ט לכו"ע מילה הותרה דהרי לענין מלאכת חובל ביי"ט אמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה אף שלא לצורך [עכ"פ לצורך היום קצת], וא"כ לכאו' מילה ביי"ט הינה היתר גמור. אולם ברש"י שבת קלג. ד"ה ואין עשה מבואר להדיא דלולא קרא דמילה דוחה שבת אף ביי"ט היה אסור למול, וכן מתבאר מדברי הגמ' שם [קלב:]: דאיתא שם "יי"ט אינה דוחה אלא בזמנה", הרי להדיא דמילה דוחה י"ט, דלגבי מלאכות שלא נאסרו ביי"ט א"א שהינם דוחים את הי"ט.

[ואמנם טעמא בעי אמאי באמת לא שרינן מילה משום מתוך, וה"נ קשה לענין מילה שלא בזמנה אמאי אסורה באמת ביי"ט, וצ"ל דמכיון שאינה מצוה מחמת י"ט לא חשיב צורך היום, א"נ לפי מה שדן בחת"ס דבמילה יש איסורים נוספים מלבד חובל [יש לדון מדין בונה או מכה בפטיש או גוזז ועוד מלאכות, וצ"ע].

ואמנם בהגהות יד שאול על יו"ד סי' רס"ז הביא בשם ס' בינה לעתים [להר"י אייבשיץ וצ"ל] לדון דמילה שריא מדין מתוך, וק' לכאו' על דבריו מדברי הגמ' ורש"י הנ"ל, וצ"ע.

⁴ ואכן הרמ"א בדבריו שם בשו"ת הוכיח כדבריו מדברי המהר"ם.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

[י' והנה בע"ז כז. נחלקו תנאי האם בעיר שאין בה מוהל ישראל שרי למול ע"י גוי, ויש לעיין לסוברים דשרי, א"כ אם מילה דחוייה אצל שבת איך שרי למול בשבת ע"י ישראל הלא אפשר למול ע"י גוי, וצ"ע.]

ושמא י"ל לפי מש"כ בקצה"ח [סי' שפ"ב ס"ק ב'] שאין למול ע"י קטן משום דאינו בר שליחות, ולכתחילה כדי שיקים האב מצותו צריך לשלוח שליח, וה"נ י"ל לגבי גוי שאין למול ע"י כל כמה שיש ישראל ואפי' בשבת משום שאין האב מקיים מצותו. [וגם במקום שאין האב הלא כל ישראל מצווים למולו, ואם ימולו ע"י גוי לא יקיימו מצותם.]

[יא] שוב ראיתי בשערי תשובה [או"ח סי' תצ"ו ס"ק ה'] שהביא שנחלקו בדבר [לענין מוהל בן חו"ל בא"י בי"ט שני] האחרונים, שבספר נחפה בכסף אסר לו למול ומאידך בס' מטה יהודה נחלק עליו והתיר, וצ"ע בדבריהם.

וע"ע בספר י"ט שני כהלכתו [פי"ב ב'] שכתב בשם הגרשז"א זצ"ל, שבחו"ל אין ראוי להחמיר ולמול ע"י מוהל בן א"י, כדי לא לגרום זלזול לבני א"י הנמצאים בחו"ל בי"ט שני.